

COLEGIUL TEHNIC „IOAN C. ȘTEFĂNESCU” IAȘI

GEOGRAFIE

SUPPORT DE CURS PENTRU CLASA A XI-A

SEMESTRUL II

PROFESOR,

VALERICA BEATRICE NICA

2020

III. POPULAȚIA, RESURSELE NATURALE ȘI DEZVOLTAREA LUMII CONTEMPORANE

1. Evoluții geodemografice contemporane (pag. 53, manual)

În prezent trăiesc pe Terra peste 7 miliarde de locuitori.

Populația Terrei a crescut într-un ritm tot mai accelerat cu cât ne apropiem de prezent. Odată cu apariția și dezvoltarea activităților economice care au sporit confortul oamenilor s-au manifestat și creșteri ale numărului de locuitori.

Astfel în decursul istoriei se deosebesc cinci faze evolutive distincte.

Apariția și dezvoltarea agriculturii a creat așezări stabile și a determinat prima creștere importantă a populației globului. *Creșterea lentă* a populației constituie faza inițială de echilibru relativ.

Cel mai important impact l-a avut apariția activităților industriale.

Industria a devenit un sector economic important în secolele XVIII-XIX, când a avut loc revoluția industrială datorită evoluției științei și tehnicii.

Folosirea cărbunelui în locul lemnului și a apei a permis dezvoltarea regiunilor industriale. Astfel s-au creat locuri de muncă, s-au dezvoltat orașe și s-a produs o *creștere accelerată, agresivă* a populației numită explozie demografică concomitent cu o creștere a numărului de orașe, proces numit explozie urbană.

Societatea post-industrială, în care devin predominante serviciile, se caracterizează prin scăderea natalității, comparativ cu faza anterioară, însă valoarea natalității nu este mai mică decât a mortalității și astfel se conturează o *creștere moderată*, specifică fazei de tranziție demografică.

Ultimele două faze spre care se îndreaptă evoluția demografică a populației sunt echilibru relativ, caracterizat de *stagnarea* numerică a populației și faza de declin demografic, respectiv *scăderea* numerică a populației specifică societății informaționale.

Pe fondul evoluției economice diferite, la nivel global se evidențiază **asimetria demografică dintre „Nord” și „Sud”**.

„Sudul” se află în plină explozie demografică, pe când „Nordul” se îndreaptă către declinul demografic.

Consecințele asimetriei demografice dintre „Nord” și „Sud” sunt:

- migrațiile de populație
- asimetria forței de muncă
- asimetria pieței de produse
- mutațiile sociale profunde

2. Resursele umane și dezvoltarea (pag. 59, manual)

Organizația Națiunilor Unite (ONU) împarte statele după nivelul de dezvoltare în :

- țări dezvoltate*, supranumite Lumea nordică sau țările din „Nord”
- țări în dezvoltare*, numite țările din „Sud”

ONU a avut în vedere calitatea vieții, observată prin indicele dezvoltării umane (IDU), rezultanta a trei dimensiuni: economică (Produsul Intern Brut- PIB), demografică (speranța de viață a locuitorilor), socială (gradul de alfabetizare).

Statele din „Nord” au IDU de peste 0,90 în SUA, statele Uniunii Europene, unde toate cele trei dimensiuni ale indicatorului au valori ridicate, iar statele din „Sud”, precum cele din Africa Centrală prezintă valori ale IDU sub 0.59 (vezi harta „Indicatorul dezvoltării umane”, pag. 61, manual)

Fișa de lucru nr. 1

1. Având în vedere că bilanțul natural (sporul natural) reprezintă diferența dintre natalitate și mortalitate, precizați caracteristicile acestor indicatori geodemografici pentru cele cinci stadii ale evoluției demografice (vezi reprezentarea grafică „Tranziția demografică”, pag. 54, manual)

Ex: stadiul I specific societății agricole, echilibru relativ, natalitatea ridicată, mortalitatea ridicată.

$B_n = N - M$, $N \approx M$, $B_n \approx 0$, echilibru relativ, creștere lentă a populației

2. Explicați necesitatea forței de muncă din „Sud”, pentru statele din „Nord” (vezi pag. 55-56, manual)

3. Utilizând hărțile de la pag 60, privind cele trei dimensiuni ale indicatorului dezvoltării umane și harta politică a lumii, fig 1, menționați:

- a) trei state care prezintă valori mari ale Produsului Intern Brut (PIB);
- b) trei state care prezintă valori mici ale Produsului Intern Brut (PIB);
- c) trei state care prezintă valori mari ale speranței de viață la naștere;
- d) trei state care prezintă valori mici ale speranței de viață la naștere;
- e) trei state care prezintă valori mari ale gradului de alfabetizare;
- f) trei state care prezintă valori mici ale gradului de alfabetizare;

Ce observați?

Ex: a) valori mari ale Produsului Intern Brut (PIB): SUA, Norvegia, Germania . Observăm ca statele sunt din „Nord”.

Fig. 1 Harta politică a lumii

3.Raportul dintre așezări și dezvoltare. Tendințe ale evoluției așezărilor umane. (pag. 62, manual)

La nivel mondial se observă o importantă legătură între valorile IDU – indicatorul dezvoltării umane și gradul de urbanizare (ponderea orașelor din totalul localităților unui stat).

Astfel cele mai dezvoltate state: SUA, Japonia, Germania, Australia, Olanda, Belgia, etc. au un grad ridicat de urbanizare.

Cele mai multe orașe au apărut odată cu *revoluția industrială*, când explozia demografică a atras *explozia urbană*.

Orașele au cunoscut și o importantă evoluție numerică, astfel încât *în prezent* există orașe mari, numite metropole care au peste 1 mil. loc și așezări urbane foarte mari, numite megalopolisuri care au zeci de milioane de locuitori și se extind pe sute de km, fiind rezultatul unirii mai multor metropole. (ex. Tokaido, din Japonia sau Boswash, din SUA)

4.Resursele naturale și agricole. Impactul exploatării și valorificării resurselor asupra mediului. (pag 64, manual)

Omul, din simplu consumator al produselor din natură, a devenit treptat „creator de mediu”:

-*comunitățile umane primitive* utilizau exclusiv resursele din natură, fiind un echilibru între om și mediul natural;

-*civilizația neolitică* caracterizată prin apariția și dezvoltarea practicilor agricole, respectiv prin *revoluția agricolă*, a adus modificări importante asupra mediului. Sedentarismul a determinat apariția primelor așezări. Odată cu acestea au avut loc despăduriri, deșteleniri, degradări ale solurilor, suprasolicitarea resurselor de apă dulce, etc.

-*societatea industrială* aduce cele mai mari modificări din istorie asupra mediului. Spațiile transformate antropice (orașe, zone miniere, de transporturi, etc.) ocupă teritorii tot mai întinse în defavoarea zonelor naturale. Apare degradarea

(poluarea) tuturor învelișurilor geografice, se observă procesul de încălzire globală, iar resursele naturale sunt pe cale de epuizare. La acestea se adaugă explozia demografică (creșterea numerică a populației în ritm accelerat, care pune de asemenea presiune asupra mediului)

-*societatea informațională* specifică prezentului propune găsirea unor soluții alternative, precum folosirea resurselor energetice alternative sau viziunea unei noi economii – ecoeconomia.

5. Gestionarea resurselor, dezvoltarea economică și dezvoltarea durabilă (pag. 66, manual)

Conceptul de *dezvoltare durabilă* se referă la găsirea unor soluții privind utilizarea rațională a resurselor naturale (gestionarea resurselor), astfel încât acestea să fie folosite atât de generația actuală, cât și de generațiile viitoare.

De asemenea, se urmărește găsirea unui echilibru între om (dezvoltare economică) și natură (protecția mediului).

Noul *model de dezvoltare economică* propus de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (1987) are următoarele caracteristici:

- durabilitatea
- dimensiunea economică, respectiv înlocuirea conceptului „o creștere economică cu orice preț” cu cel al dezvoltării armonioase și de durată
- dimensiunea socială care prevede asigurarea creșterii numerice a populației și eliminarea sărăciei
- dimensiunea ecologică, care include noțiunea de ecodezvoltare (echilibru între necesitățile omului și conservarea mediului natural).

Fișa de lucru nr. 2

1. Care este modelul de extindere al orașului Tokyo, având în vedere lipsa de spațiu? (vezi pag. 63, manual)

2. Pe baza informațiilor din manual, pag 67, explicați în maxim 10 rânduri ce înțelegeți prin „dimensiunea ecologică a noului model de dezvoltare economică”.

IV. SISTEMUL ECONOMIC ȘI SISTEMUL GEOPOLITIC

1. Evoluția economiei mondiale și sistemul economic mondial (pag. 70, manual)

Economia mondială reprezintă ansamblul economiilor naționale ale statelor lumii primate în legătură reciprocă.

Caracterul economiei mondiale s-a modificat în timp:

- în *perioada imperiilor coloniale* predomina comerțul *produselor agricole*

- în *perioada industrializării* predominau *produsele industriale variate*

- în *prezent* schimburile de mărfuri sunt reprezentate de *produse foarte diversificate*, în strânsă legătură cu dezvoltarea economică inegală a statelor din „Nord”, mai dezvoltate, față de cele din „Sud” aflate în dezvoltare economică.

Astfel, în prezent, la crearea PIB –ului (Produsului Intern Brut) :

- în țările dezvoltate predomină serviciile – sectorul economic terțiar, reprezentat de transporturi, telecomunicații, turism, etc.

- în țările în dezvoltare economică predomină agricultura – sectorul primar

2.Sistemul geopolitic mondial actual (pag. 73, manual)

Pe glob există o singură organizație internațională (universală) importantă la nivel global – Organizația Națiunilor Unite (ONU).

În același timp există și state cu ro foarte important la nivelul politicii mondiale. Acestea se numesc centrii de putere: SUA, Rusia, China, Japonia, etc.

Tabloul sistemului geopolitic mondial actual se completează prin existența unor grupări economice (blocuri economice): Uniunea Europeană (UE), Asociația Națiunilor din Asia de Sud Est (ASEAN), Forumul de Cooperare Economică Asia-Pacific (APEC), etc si al unor grupări militare (blocuri militare) precum Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO).

3.Rolul unor state în sistemul mondial actual (pag. 76, manual)

În trecut erau mai puține state care jucau un rol important în sistemul economic mondial. De exemplu în timpul imperiilor coloniale erau 4-5 state.

În prezent tot mai multe state joacă un rol important pe scena economică și geopolitică.

Ex: SUA- este cea mai mare putere economică mondială

Rusia- este o putere în revenire, atât economic cât și militar

Japonia- râvnește la statutul de mare putere economică, fiind una dintre statele numite „tigrii asiatici”

China- este pe cale să devină o superputere economică, cu o creștere economică considerabilă în fiecare an

India- este o putere economică regională care aspiră să devină putere mondială

Brazilia- este o putere economică regională , dar ca și în cazul Indiei, dorește să devină putere mondială

La nivel regional se mai remarcă state precum: Republica Africa de Sud, Israel, Australia.

Fișa de lucru nr. 3

1. Precizați pentru Organizația Națiunilor Unite: (vezi pag. 73-74, manual)

-anul înființării

-orașul unde se află sediul principal

-principiile fundamentale

-cele șase organe principale

2. Pentru blocul militar NATO, menționați: (vezi pag. 74-75, manual)

-orașul unde este sediul uniunii

-numărul de membrii din prezent

3*. Precizați rolul statelor Japonia, China, Statele Unite ale Americii, în sistemul economic mondial actual având în vedere: (vezi pag. 76-82, manual)

a) potențialul geodemografic

b) economia

c) scurt istoric

*nu alocați mai mult de o pagină pentru această subpunct de pe fișa de lucru

Geografie a XI-a, Colegiul Tehnic „Marian C. Ștefănescu” Iași

4. Ansambluri economice și geopolitice mondiale actuale (pag. 89, manual)

Gruparea statelor după diferite criterii reprezintă o caracteristică a lumii în prezent. Statele se grupează după criterii politice, economice, militare, etnice, etc.

România este membră a:

-Organizației Națiunilor Unite (ONU) din anul 1955, gruparea militară, politică și economică cea mai importantă din lume.

-Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), din 2004, grupare militară și politică, care include state din America de Nord și Europa.

-Uniunii Europene (UE) din data de 1 ianuarie 2007, gruparea economică și politică, cu rolul cel mai important în economia mondială.

5. Organizarea spațiului mondial. Raportul Nord-Sud. (pag. 96, manual)

Înainte prăbușirii comunismului în anul 1989, simbolizat prin „căderea zidului Berlinului”, existau trei categorii de state:

-*state capitaliste*, respectiv statele dezvoltate: SUA, Franța, Belgia, Olanda, Luxemburg, etc.

-*state socialiste*, respectiv statele din estul Europei: România, Bulgaria, Polonia, etc., Uniunea Sovietică, China, Cuba, Vietnam, etc.

-*lumea a treia*, respectiv state care nu intrau în primele două categorii

După prăbușirea regimului comunist s-au stabilit două categorii de țări:

-*țări dezvoltate*, situate, cu excepția Australiei, în Emisfera Nordică

-*țări în dezvoltare*, situate în Emisfera Sudică

Deosebirea între cele două categorii de state este strâns legată de dezvoltarea economică, împărțind globul în „țări bogate” situate în „Nord” și „țări sărace”, situate în „Sud”.

În ultima perioadă ONU a insistat în găsirea unor soluții pentru a reduce decalajul dintre „Nord” și „Sud”. Decalajul economic se resimte și la nivel social prin accesul diferit la educație, la sistemul medical, prin consumul diferit al cantității de energie electrice, al apei potabile, al produselor alimentare de bază, etc.

6. De la lumea unipolară la lumea multipolară (pag. 102, manual)

Evenimentele legate de existența comunismului în lume au condus spre existența unui singur pol de putere, respectiv Statele Unite ale Americii, numite adesea „Jandarmul mondial”.

Pentru viitor se dorește existența unor poli de putere, fiind posibil:

-*modelul bipolar*: SUA-Rusia

-*modelul tripolar*: SUA-Rusia-China

-*modelul pentapolar*: SUA-Rusia-China-Japonia-Germania

-*modelul cu mai mulți actori regionali*: SUA-Rusia-China-Japonia-Germania- Australia-Brazilia-India și alți „piloni regionali”.

Este posibil să se contureze și *modelul „numai blocuri regionale”* care să includă marile grupări regionale de state: UE, NAFTA, ASEAN, APEC.

*** Fișa de lucru nr. 4 ***

1. Urmărind legenda hărții referitoare la Uniunea Europeană din manual, de la pag. 92, menționați statele care au intrat în uniune în fiecare val de aderare, apoi completați cu capitalele corespunzătoare fiecărui stat, utilizând harta de mai jos:

a) anul 1951:

b) anul 1973:

c) anul 1981:

d) anul 1986:

e) anul 1995:

f) anul 2004:

g) anul 2007:

Ex: a) anul 1951: Italia (cap. Roma), Franța (cap. Paris), Germania (cap. Berlin), Belgia (cap. Bruxelles), Olanda (cap. Amsterdam), Luxemburg (cap. Luxemburg).

2. Notați, în caiete, indicatorii care reflectă decalajul Nord-Sud. Utilizați informațiile din manual, de la pag. 98.

Aveți în vedere:

-să utilizați manualul primit de la școală, Manual de Geografie, clasa a XI-a, autor Neguț S. și colab., Ed. Humanitas Educațional

-să notați în caiete informațiile din acest suport de curs. Caietul va fi adus când veți veni fizic la școală

-să rezolvați fișele de lucru, întrucât acestea reprezintă modalitatea de evaluare

-să trimiteți înapoi doar rezolvarea fișelor, pe foi de caiet. Veți scrie numele, prenumele, clasa și data, pe fiecare fișă rezolvată.

Bibliografie

Manual de geografie, clasa a XI-a, Neguț S. și colab. , Ed. Humanitas Educațional

Manual de geografie , clasa a XI-a, Mîndruț O. , Ed. Corint

<https://en.wikipedia.org/>

<https://www.worldometers.info/world-population/>

<https://www.manuale.edu.ro/>

<http://manualul.info/>